

Biologische teelt op een vulkanisch eiland

Eilandbestuur Lanzarote neemt biologische landbouw serieus

Alle zeven Canarische Eilanden zijn van vulkanische oorsprong. Maar op geen enkel eiland is het vulkanische karakter zo duidelijk zichtbaar in het agrarisch landschap als op Lanzarote. De boeren bedekken er de bodem met een laag zwarte vulkanische as om verdamping van dauw en het schaarse regenwater tegen te gaan. Hoewel de landbouw op Lanzarote door de opmars van het toerisme nog maar weinig voorstelt, is het eilandbestuur, de Cabildo, enkele jaren geleden gestart met een proefbedrijf voor biologische productie.

Wijnbouw in de wijnstreek La Geria. De wijnstokken zijn in een kuil geplant met daaromheen een muurtje in een halve cirkel, ter bescherming tegen de sterke wind. Zowel op de voorgrond als in de verte zijn deze muurtjes of abrigos zichtbaar.

De bodem is bedekt met een enkele tientallen centimeters dikke laag lavasteentjes (picon) om verdamping van dauw en regen tegen te gaan. In de verte de verlaten terrassen. Een oude methode die overal op het eiland wordt toegepast.

Lanzarote is het meest noord-oostelijk gelegen Canarische eiland. In tegenstelling tot Tenerife en Gran Canaria is het massatoerisme vrij beperkt gebleven. De appartementencomplexen zijn geconcentreerd in drie toeristische gebieden (Playa Blanca, Puerto del Carmen en Costa Teguise). De belangrijkste toeristische attracties zijn grotendeels het product van de tien jaar geleden overleden en op het eiland zeer geliefde kunstenaar César Manrique. Op Lanzarote ontwierp hij indrukwekkende bouwconstructies in de bestaande lavastructuren. Respect en behoud van natuur en milieu komen in al zijn artistieke werken terug.

De ontwikkeling van het toerisme op Lanzarote heeft een groot effect gehad op de landbouwsector. Was in de jaren zestig ruim de helft van de beroepsbevolking werkzaam in de landbouw en visserij, in 1991 was dat percentage geslonken naar 5,5 procent om anno 2000 een dieptepunt te bereiken. De economie drijft nu grotendeels op het toerisme.

Biosfeer reservaat

De vele verwaarloosde terrassen in de bergen herinneren nog aan de tijd

dat Lanzarote vooral een agrarisch eiland was. Populaire gewassen waren uien, peulvruchten, druiven, granen, zoete aardappel en tomaten en veel gewassen werden naar het Europese vasteland verscheept. Het oppervlak dat nu voor agrarische doeleinden wordt gebruikt is nog maar een fractie van vroeger. Natuurbeschermers maken zich zorgen over deze ontwikkeling; agrarisch landgebruik is immers belangrijk voor het leven van wilde dieren en planten. In 1994 kregen Lanzarote en de vijf bijbehorende kleine eilandjes in het noorden, waarvan alleen La Graciosa is bewoond, de status van UNESCO Biosfeerreservaat. Desondanks worden veel bijzondere vogel- en plantensoorten bedreigd.

Een agrarische bedrijfstak die nog wel floreert is de wijnbouw. Het wijngaardareaal beslaat circa 2500 hectare. De meeste van de achttien bodega's die Lanzarote rijk is liggen in de zuidwestelijke wijnstreek La Geria, die grenst aan het nationaal park Timanfaya, een adembenemend landschap van kleurrijke vulkanen. In La Geria zijn de druivenstokken geplant in kuilen in het vulkanisch zand, hoyos, met daar omheen muurtjes in de vorm van

een halve cirkel *abrigos* om de wijnstokken te beschermen tegen de wind. De felgroene wijnstokken die afsteken tegen de zwarte bodem bieden een esthetische aanblik en de bodega's trekken jaarlijks vele bezoekers.

Spanje snelle groeier

Ondanks de misère in de landbouwsector heeft de *Cabildo* van Lanzarote het initiatief genomen om de biologische landbouw op het eiland van de grond te tillen. Er zijn nu vijf gecertificeerde bedrijven op het eiland, waaronder het proefstation dat op initiatief van de *Cabildo* is gestart. De certificerende organisatie, CRAE (Consejo Regulador de Agricultura Ecológica de Canarias), houdt kantoor in Tenerife en controleert ook de biologische bedrijven op de overige zes Canarische Eilanden.

Net als in de rest van Spanje is het areaal waarop biologisch wordt geteeld op de Canarische archipel de afgelopen jaren fors toegenomen. Het biologisch areaal in Spanje lag in 2000 op ruim 350.000 hectare. Driekwart daarvan ligt op het vasteland, in de provincies Extremadura en Andalusië.

Op de Canarische Eilanden stond de teller vorig jaar op 464 biologische bedrijven (producenten en verwerkers), terwijl dat er in 1992 nog maar twintig waren. In diezelfde periode groeide het areaal van zestig naar duizend hectare. De meeste bedrijven zijn gevestigd op Tenerife en Gran Canaria. De belangrijkste producten zijn tomaten, bananen, overige tuinbouwproducten en fruit, medicinale kruiden en wijn.

Lokale gewassen en rassen

Het proefstation voor de biologische landbouw op Lanzarote, de Finca Piloto de Agricultura Ecológica, ging in 1999 van start en is onderdeel van de Granja Agrícola Experimental in Tahiche, de proeftuin voor de (gangbare) teelt van allerlei gewassen op Lanzarote. Een belangrijke doelstelling van de Granja is productdiversificatie voor het eiland. Onlangs werd ►

een begin gemaakt met proefteelten van (gangbaar geteelde) aardbeien en asperges.

Het biologisch proefstation experimenteert met een groot aantal gewassen op een terrein van drie hectare en ligt net buiten de hoofdstad Arrecife. Doelstellingen van het biologisch proefstation zijn: zaadproductie voor boeren die biologisch willen gaan werken, herintroductie van lokale gewassen zoals de *chícharo* (een soort kikkererwt die van oudsher alleen op Lanzarote en Fuerteventura wordt geteeld) en lokale rassen van aardappel, tomaat en meloen, onderzoek van bestaande gewassen/rassen die geschikt zijn voor de biologische teelt in het specifieke klimaat en bodem van Lanzarote en onderzoek naar compostproductie met wormen. Een zaadbank voor linzen, *chícharos*, kikkererwten, maïs, verschillende soorten granen voor veevoer, suiker- en watermeloen, bonen (witte, rode en zwarte), tarwe, tomaten en uien is in ontwikkeling.

Angelo Betancor Dorta geeft leiding aan het proefstation en leidt ons rond. Betancor: 'De zaadbank heeft nu twaalf variëteiten van tomaten en vele soorten bonen. Behalve tuinbouwgewassen hebben we hier alle gangbare druivensoorten van het eiland, zoals de *malvasía*, *listán negra/blanca* en de *moscatel*. Vooral de *moscatel* doet het erg goed onder biologische condities. Op Lanzarote worden veel chemische middelen gebruikt, terwijl wij op het proefstation de ervaring hebben dat biologisch telen in dit klimaat en op deze bodem voor vrijwel alle gewassen heel goed mogelijk is. Van onkruid hebben we nauwelijks last. Zwavel gebruiken we preventief. Binnenkort komen er ook schapen voor de biologische mestproductie zodat we de kringloop kunnen sluiten.' In een schuur staan kisten met watermeloenen, uien en knoflook. De producten gaan naar ziekenhuizen op Lanzarote en worden verkocht aan reformwinkels (*herbolarias*) op de verschillende eilanden.

Hobbyboeren

In samenwerking met de overige Canarische Eilanden organiseert de Granja cursussen over de biologische praktijk. Dit jaar zijn er cursussen wijnbouw, tomatenteelt, bananenteelt, tuinbouw, veeteelt en algemene cursussen. Op Lanzarote zijn de cursussen vooral populair onder hobbyboeren, vertelt Betancor. Aan de kleine omzet van bioproducten in het commerciële circuit mag blijkbaar niet worden afgeleid dat Spanjaarden niet geïnteresseerd zouden zijn in een milieuvriendelijke teelt, veel families op het platteland hebben een eigen 'finca'.

Valle de Máguez, S.L. ligt ten noorden van Haría en is een van de vijf door CRAE gecertificeerde bedrijven op Lanzarote. Eigenaar Domingo Matos Herrera is voor zijn inkomsten niet alleen afhankelijk van het boerenbedrijf en kan het zich daarom permitteren zijn gewassen in het droge klimaat van Lanzarote te telen zonder irrigatie. Dit in tegenstelling tot de meeste biologische boeren op Lanzarote, die gebruik maken van ontzout zeewater. Het water wordt eerst enkele weken in deposito's opgeslagen, zodat het chloorgehalte afneemt. Matos Herrera, die op biologisch-dynamische wijze werkt, is van mening dat de bodemkwaliteit hierdoor verslechtert en gebruikt alleen regenwater voor zijn gewassen. Voor de irrigatie van de bomen (*papaya*, bananen en een neemboom) gebruikt hij gezuiverd afvalwater, afkomstig van zijn woning. Speciaal hiervoor heeft hij een waterzuiveringsinstallatie met planten laten aanleggen.

Vulkanisch as

Alle landbouwgronden en tuinen op Lanzarote zijn, van nature of kunstmatig, bedekt met een enkele tientallen centimeters dikke laag vulkanisch as, de zogeheten *picon*. De aanwezigheid van vulkanisch as is de oplossing voor de landbouw op dit eiland, waar de jaarlijkse regenval minimaal is. De steentjes voorkomen dat het bodemvocht verdampt en

Finca Piloto de Agricultura Ecológica, het proefstation voor de biologische landbouw op Lanzarote.

houden snelle verdamping van de dauw tegen. Het is belangrijk dat de vruchtbare bodem niet mengt met het lavagruis. Deze originele manier vochthuishouding geeft de landbouwgronden het aanzien van een maanlandschap. Matos Herrera graaft enkele aardappelen en uien uit de grond. Eerst verwijdert hij de lavasteentjes en ja, de bodem blijkt behoorlijk vochtig, terwijl er al lange tijd geen regen is gevallen.

Ondanks de spectaculaire groei van de biologische landbouw in Spanje, is de thuismarkt voor deze producten nog erg klein. De infrastructuur voor de binnenlandse afzet is nauwelijks ontwikkeld. Spanje exporteert 85 procent van de biologische producten, voornamelijk naar Noord-Europese landen. De binnenlandse afzet vindt voornamelijk plaats via reformwinkels. Ook voor Lanzarote is de afzet een probleem. De landbouwbewindsman van Lanzarote zei onlangs in een interview met het dagblad *Canarias* dat hij als mogelijkheid voor de afzet van lokale en biologische producten denkt aan de hotelsector, in het bijzonder de zogeheten Biosfeerhotels waarvan er op het eiland inmiddels zes zijn. Dat zou een primeur zijn in de samenwerking tussen de tuinbouwsector en de toeristische sector. ■